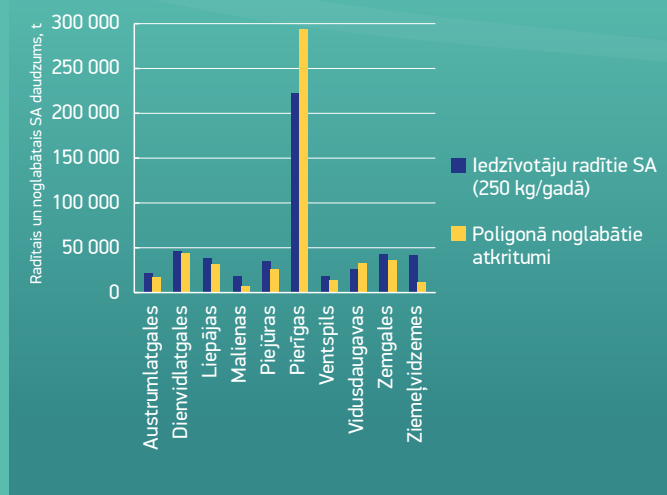

KO DARĪT AR MĀJSAIMNIECĪBAS ATKRITUMIEM?

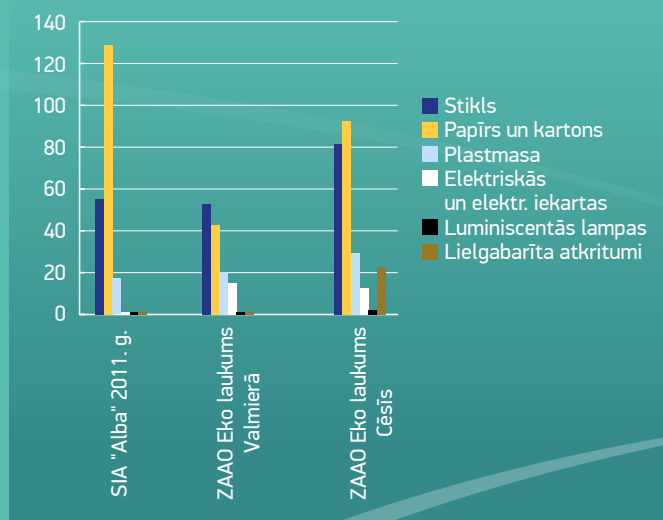
Mūsu atkritumu „grozā” vidēji katram valsts iedzīvotājam gadā iekrājas līdz 250 kg mājsaimniecībā radušos atkritumu. Pamatā tie ir pārtikas un zaļie dārza atkritumi ~35%, papīrs un kartons ~17%, dažāda veida plastmasa ~14%, stikls ~9%, metāls ~3%, bet pārējie ir 22%, no kuriem ~2% ir sadzīves bīstamie atkritumi (baterijas, lakas, krāsas, medikamenti u.c.), kā arī lielgabarīta atkritumi (mēbeles,

elektriskās un elektroniskās iekārtas), autiņbiksītes un citas higiēnas preces, un atsevišķi ikdienā saplīsuši priekšmeti – rotaļlietas, trauki u.c. Lielākā daļa no šiem atkritumiem nonāk sadzīves atkritumu konteinerā vai tiek neatbilstoši sadedzināti vai ierakti, piesārņojot vidi un nodarot pašiem sev un apkārtējai videi būtisku kaitējumu. Kāpēc tomēr šis otrs variants ir tik plaši

izmantots novadā, par ko liecina poligona „Kaudzītes” sniegtie dati, jo uz vienu iedzīvotāju Malienas reģionā tiek savākts un noglabāts vidēji divas reizes mazāk atkritumu nekā pārējā Latvijā (1. attēls) un arī šķiroti savāktais daudzums nav nekāds ievērojams (2. attēls SIA „Alba” un SIA „ZAAO” dati par 2 EKO punktiem)?

1. attēls

2. attēls

Viens no pamatskaidrojumiem – centralizēti savāktie atkritumi maksā naudu. Jau tagad paceļoties dabas resursu nodoklim 1 tonna poligonā noglabāto atkritumu cena ir 50 EUR. Ja ģimenes locekļu skaits ir vidēji 4 cilvēki, tad gadā nešķirotu atkritumu apsaimniekošana ietvertot noglabāšanu, ģimenei var izmaksāt vidēji 100 EUR. Šo summu var jūtami samazināt

katrā mājsaimniecībā uzsākot atkritumu šķirošanu vismaz 5 grupās – bioloģiskie atkritumi, papīrs un kartons, plastmasa, stikls un pārējie nešķirotie atkritumi (kuros neietilpst sadzīves bīstamie atkritumi). Pirmo no atkritumu veidiem mēs varam pārstrādāt kompostā un lietderīgi izmantot kā mēslojumu, otro, trešo un ceturto grupu atkritumus novietot atbilstošos konteineros

PAPĪRAM, PLASTMASAI un STIKLAM, bet atlikušie ~ 30% no sākotnējā daudzuma ir jānovieto nešķirotu atkritumu konteinerā. Aktīvi piedaloties atkritumu šķirošanā un kompostēšanā mēs savus izdevumus par atkritumu apsaimniekošanu reāli varam samazināt līdz 30 EUR gadā, kas vidēji mēnesī katram 4 cilvēku ģimenes loceklim izmaksā mazāk par 1 EUR.

KĀ SAŠĶIROT ATKRITUMUS MĀJSAIMNIECĪBĀ?

Ekonomiski izdevīgāks un vienkāršāks šķirošanas variants ir – virtuvē iekārtot divus nelielus konteinerus bioloģisko atkritumu un nešķirotu atkritumu novietošanai. Tie rodas ikdienā

un biežāk ir jāiztukšo. Papīra un kartona atkritumiem – tie pamatā ir jau izlasītie žurnāli, avīzes, reklāmas lapiņas, tiek iekārtota atsevišķa vieta jebkurā dzīvokļa vai mājas daļā. Šie atkritumi ir

tīri, tos sausumā var ilgi uzglabāt līdz uzkrājas pietiekošs apjoms, ko nodot pārstrādei. Līdzīgi var rīkoties arī ar stikla un plastmasas taru. Tā obligāti nav jāuzglabā virtuvē.

Konteineru statne šķirošanai mājās

Ģimene var iegādāties arī konteineru statni, kas aizņem ne vairāk kā 30x50 cm vietas virtuvē vai kādā no tai pieguļošajām palīgtelpām. Katrā no statnes konteineriem ievieto attiecīgo atkritumu veidu un to iztukšo, kad statnes konteiners ir pilns, un, pārberot saturu, aiznes uz centralizētās savākšanas punktu vai laukumu.

KO DARĪT AR BIOLOĢISKIEM ATKRITUMIEM?

Vēlamāka rīcība ir atkritumus neradīt.

Zaļos atkritumus var atstāt to rašanās vietā, izmantojot:

- auksto kompostēšanu – pļaujot mauriņu, nopļauto zāli apliek ap kokiem un krūmiem;
- kompostēšanu plāknē – nopļauto zāli atstāj zālienā, pļaujot bez savācējkares. Līdzīgi var rīkoties arī ar rudens lapām, ja to nav pārmērīgi daudz. Pļaujmašīna sasmalcinās lapas un līdz pavasarim tās būs sadalījušās.

Var veidot kompostu – kompostēšanas procesā aerobos apstākļos ar siltuma, ūdens un skābekļa palīdzību augsne dzīvojošo mikro- un makro- organismi pārvērš organiskos atkritumus dažādās minerālvielās, oglekļa dioksīdā un ūdenī. Pārstrādātās vielas sadalās un rezultātā rodas jauni savienojumi, kurus sava dzīvības cikla nodrošināšanai izmanto augi.

KOMPOSTĒJAMIE ATKRITUMI:

Virtuves atkritumi: dārzeņu, zaļumu un augļu atkritumi

Tējas, kafijas biežumi, ēdiena un produktu pārpalikumi

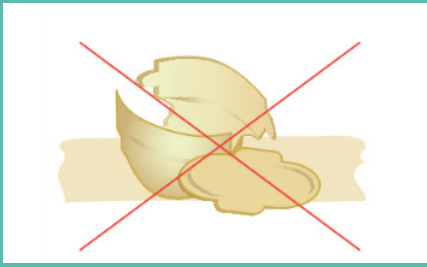

Dzīvojamo telpu atkritumi: vecie istabas augi, grieztie ziedi

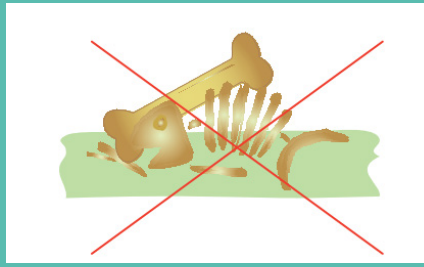

Dārza atkritumi: nezāles, nopļauta zāle, augļi, koka lapas, sīki zariņi

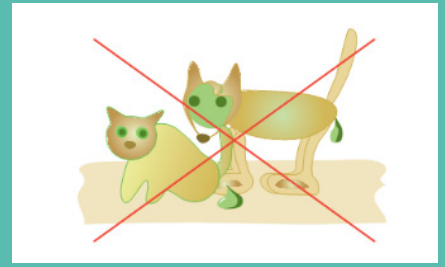
NEKOMPOSTĒJAMIE ATKRITUMI:

Autiņbiksītes, higiēniskās paketes, cigaretes izsmēķus, kā arī visi ne bioloģiskie atkritumi

Svaigas gaļas un zivju atlikumi, kauli, asakas, sapelējusi maize

Suņu un kaķu izkārnījumi

Lai kompostēšana noritētu pietiekoši ātri un aktīvi, ir nepieciešams:

1. **Dārza ēnainajā daļā** (bet ne zem kokiem un krūmiem, kuru saknes izmantos Jūsu sagatavoto mēslojumu) sagatavot līdzenu gludu laukumu (2 x 1 m), kurā iekārto komposta kaudzi vai novieto kompostēšanas tvertni (sk. attēlā).
2. Zaļos dārza atkritumus **liek slāņiem**, ievietojot gan zāli, lapas, nezāles, gan arī virtuves atkritumus, kas kalpo par baktēriju un mikroorganismu aktivizētāju. Lielus gabalus vēlams sasmalcināt. Masa ir bez iepakojuma – plastmasas, stikla un citu atkritumu veidu piejaukuma, kas kompostam ir kā piesārņojums un kompostējot nesadalās.
3. Komposta kaudze sausā laikā **ir jāaplaista**. Labvēlīgai baktēriju un mikroorganismu attīstībai ir nepieciešami 60-70% mitruma.
4. Pavasara – vasaras – rudens periodā komposta kaudze ir vairākas reizes **jāapmaisa**, lai pievadītu nepieciešamo skābekli, un masa vienmērīgi izkarstu. Procesā izdalās siltums, kas paātrina organisko atkritumu sadalīšanos un nodrošina slimību izraisītāju mikroorganismu un nezāļu sēklu bojāeju. Patogēnie mikroorganismi un helmintu oļiņas iznīkst pie 70 °C temperatūras.
5. Rudenī tā ir jau lietojama kā mēslojums uz krūmiem un kokiem, bet nākamajā pavasarī ar kompostu var iekārtot dobes. Ja sliekas ir pazudušas no komposta, tad komposts ir gatavs. Gatavs komposts smaržo pēc svaigas zemes, ir melns un irdens.
6. Nesadalījušos gabaliņus (koku zariņus, lakstus un cietos stublājus) ievietojiet nākamajā komposta porcijā. Komposta kaudzi var visu laiku papildināt un, tikai rudenī pārrokot, izmantot jau sadalījušos daļu. Lai masa labāk sadalītos, lielos gabalus vēlams sasmalcināt un veselus koku zarus kompostam neizmantot.
7. Ja esat nolēmuši kompostēt tvertnē, tai ir vajadzīga ventilācija, tvertnei jābūt ar vāku, kas pasargā kompostu no nokrišņiem un grauzējiem, un vēlams kompostējamo masu arī samaisīt. Tādējādi tvertnē komposts veidojas ātrāk un ir kvalitatīvāks.

KO DARĪT AR CITIEM ATKRITUMIEM, KAS VEIDOJAS SADZĪVĒ?

Lielgabarīta atkritumiem (nolietotas mēbeles, santehnika) pie daudzdzīvokļu mājām ir jāizveido atsevišķa pārsegta nojume, kas tiek regulāri apsaimniekota. Mājas iedzīvotājiem ir jāsniedz informācija par liulgabarīta atkritumu izvešanas datumu, kam jābūt pietiekami regulāram. Samaksu par šo atkritumu apsaimniekošanu mājas pārvaldītājs vai īpašnieks pievieno maksai par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu.

Celtniecības atkritumi. Ja Jūsu dzīvoklim vai mājai tiek veikts remonts, par tā laikā radušajiem atkritumiem atbild celtniecības darbu veicējs vai pasūtītājs, kas atsevišķi samaksā par būvgružu izvešanu.

Sadzīvē radušies bīstamie atkritumi jāuzglabā katrs veids atsevišķi un vietā, kas nav sasniedzama bērniem un mājdzīvniekiem. Sadzīves bīstamos atkritumus ir jānogādā atkritumu šķirošanas laukumā, kurā tiek izveidota speciāla, slēdzama, ar ugunsdrošības līdzekļiem iekārtota vieta to uzglabāšanai vai jānodod specializētam atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumam, kurš pēc noteikta grafika apbraukās sadzīves bīstamo atkritumu radītājus. Par grafiku informē pašvaldība.

SIA „BAO” savākšanas punkti no iedzīvotājiem

SIA „BAO” savākšana pēc pieprasījuma

Nolietotās baterijas var ievietot kārbīņās, kas atrodas elektronikas preču veikalos vai skolās. Lietotos vai derīguma termiņu zaudējušos medikamentus un dzīvsudraba termometrus var nodot aptiekās.

Par to, ka prece kļūstot par atkritumu var būt bīstama, norāda bīstamības zīmes uz tās iepakojuma.

Viegli
uzliesmojošs

Kaitīgs

Bīstams
videi

Sadzīves bīstamie atkritumi ir: medikamenti; dzīvsudraba termometri un luminiscences spuldzes; svina akumulatori un baterijas; mazgāšanas un tīrīšanas līdzekļu atlikumi (skābes, sārmī); krāsu, laku, līmju atlikumi; koksnes aizsarglīdzekļi un organiskie šķīdinātāji; tehniskie šķidrums; smērvielas un eļļas; eļļu filtri; augu aizsardzības līdzekļi un insekticīdi; elektriskās un elektroniskās iekārtas

Elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumus iedzīvotāji uzkrāj līdz nodošanai, uzglabājot vietās, kur tiem nepieklūst bērni vai dzīvnieki, un:

- paši nogādā uz savai dzīvesvietai tuvāko atkritumu šķirošanas laukumu un novieto norādītajā vietā vai konteinerā;
- nodod atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumam, kas pēc pašvaldības saskaņota grafika un maršruta, regulāri apbraukās noteiktas vietas;
- veic individuālo pasūtījumu atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumam un samaksā par savākšanu;
- nogādā EEI pirkšanas vietā un nodod tirdzniecības uzņēmumam. Par šo veidu atkritumu apsaimniekošanu iedzīvotājiem nav papildus jāmaksā, ja iekārta ir iegādāta pēc 2005.g.13.augusta.

Visa veida nolietotas, salūzušas un nokalpojušas elektroiekārtas jānodod neizjauktā veidā!

Elektriskie un elektronisko iekārtu atkritumi (EEIA) ir specifiskas nozaru un māsaimniecību elektriskās un elektroniskās iekārtas, kas uzskatāmas par atkritumiem, ieskaitot visas sastāvdaļas, detaļu blokus un palīgmateriālus, kas, iekārtai kļūstot nederīgai, arī kļūst par atkritumiem.

Foto no: <http://ec.europa.eu/environment/waste/weee>

Elektriskās un elektroniskās iekārtas (EEI) pieder pie videi kaitīgo preču grupas. Tās marķē ar starptautisku simbolu – pārsvītrotu konteineru. Tas norāda, ka šī iekārta jānodod specializētos savākšanas punktos vai laukumos un to nedrīkst izmest sadzīves atkritumos.

Prakse pierāda, ka lai tiktu realizēta atkritumu šķirošana to rašanās vietā, būtiska ir vēlme šķirot, bet atrunas par neērtībām mazina ekonomiskais ieguvums un apziņa, ka esi piedalījies sava novada sakārtošanā.